

שרצים ורמשים אין בהם טומאה חמורה, שאינם מטמאים במשא, ואף במגע אינם מטמאים אדם לטמא בגדים, אבל מטמאים טומאה קלה (בסוג ובמקומות שהם נאכלים, או ע"י מחשבה מיוחדת). וטעונים הכשר כשאר אכלין. ע' חזו"א פרה יג, י. וכן דגים וחגבים אינם מטמאים טומאה חמורה כלל.

פירוט דיני הכשר ומחשבה לטומאת אוכלין בנבלות בהמה ועוף – בבכורות ט-י.

דף כב

לד. א. מה דינו של דם האברים לענין אכילה? ומה דין דם הלב, בעוף ובבהמה?
ב. איזהו דם שהנשמה יוצאה בו שחייבים על אכילתו כרת? ומה דינו של דם התמצית?

א. דם האברים, ובכלל זה דם הטחול ודם הכליות וכו', אין חייבים על אכילתו כרת / קרבן-חטאת, שאינו בכלל דם הנפש, והרי נאמר כי נפש כל בשר דמו הוא כל אכליו יכרת, אבל מוזהרים עליו ב'לא תעשה'.

א. דם האברים שלא פירש ממקומו; רוב הראשונים מתירים אף מדרבנן, ויש אוסרים (ע' רמב"ם ומפרשיו, הל' מאכ"א ו).

ב. יש ראשונים הסוברים שדם הכבד אין בו איסור תורה כלל (עתוס' חולין קי: קיא. וע"ע נוב"י קמא כט; שער אפרים פח).

הוא הדין לדם של הלב – הריהו כדם שאר האברים. אבל דם הנמצא בחלל לב הבהמה, שמקלה לשם בשעה שהנשמה יוצאה, הריהו בכלל דם הנפש ובכרת (עפ"י רש"י ור"ג והערוך). ודוקא בבהמה, אבל לב עוף הואיל ואין בו כזית (ואפילו עופות גדולים, אין בדם הכנוס בלבם כזית. ריעב"ץ) – פטור.

לגרסת הרי"ף והרא"ש (בפ"ח דחולין) והרמב"ם (מאכ"א ו), דם הכנוס תמיד בלב – בכרת. ואילו זה המתכנס בו בשעת שחיטה [והוא סמיך ואינו צלול. עפ"י כנסת הגדולה, מובא בפמ"ג עב] – בלאו.

ויש סוברים להפך; דם המתכנס בלב בשעת שחיטה – בכרת, ודם הכנוס בחללו תמיד – בלאו (עפ"י יראים השלם מה; סמ"ג לאוין קלו, וכן הביא במ"מ ו, ג בשם קצת מפרשים).

ב. דם שהנשמה יוצאה בו שחייבים עליו כרת; לדברי ר' יוחנן, הוא הדם המקלה בלבד, ולא השותת לפניו ולאחריו. ולריש לקיש, גם הדם השותת שלפני הקילוח ושל אחריו הריהו בכלל דם הנפש, מלבד הדם השחור היוצא בתחילת ההקזה. וכבר נחלקו תנאים בדבר, רבי אלעזר ורבי שמעון (ובשיטמ"ק גרס: רבי ור"א בר"ש).

הלכך, הקיז דם לבהמה וקיבל דמה בשתי כוסות ושתאן, בראשון מעורב דם קילוח ובשני לא; לר' יוחנן אינו חייב חטאת אלא על הראשונה, ולריש לקיש חייב גם על השניה.

א. כן פרש רש"י. ואילו ר"ג כתב שבשתייהן יש דם קילוח, אלא שבכוס השניה מעורב דם שחור השותת לאחר קילוח, ורי"ח פוטר משום תערובת דם זה. ולרמב"ם יש פירוש אחר – ע' לחם-משנה שגגות ו, ג; הגהות הרד"ל.

ב. מרש"י בחולין (לו). משמע שלריש לקיש דם קילוח אינו דם שהנפש יוצאה בו אלא רק הדם המשחיר לאחר הקילוח. והתוס' שם הקשו עליו מסוגיתנו.

ג. הלכה כרבי יוחנן (ע' רמב"ם הל' מאכלות אסורות ו, ג; שגגות ו, ג ובלחם משנה).

לדברי רבי יהודה, ישנו חיוב כרת גם בדם התמצית (= השותת ע"י מיצוי. והוא דם היוצא לאחר מיתה או סמוך לה (עתוס' כאן ובחולין לו. ור"ן שם; פירוש המשניות כאן) שאינו דם הנפש (כל דם). [ומודה ר' יהודה לענין קדשים, שאינו מכפר על המזבח אלא דם הנפש בלבד].

א. הלכה כחכמים (רמב"ם מאכ"א ו, ג).

ב. לדעת התוס' (כ:), גם בדם שחיטה או נחירה ועיקור, אין חיוב כרת אלא בדם שהנפש יוצאה בו, דהיינו דם קילוח לר' יוחנן.

ואילו דעת הרמב"ם (מאכ"א ו, ג. וכלשונו נקט בספר החינוך קמח) שדם שחיטה ונחירה ועיקור, כיון שהוא בא ממקום שהנפש יוצאה, חייבים עליו גם בשותת. ובספר לקוטי הלכות משמע שלדעת הרמב"ם חייבים אפילו בטיפה המשחרת. ואולם החזו"א (יו"ד ג, כה מכשירין ז, ד) נקט כדבר פשוט שרק מטיפה משחרת ואילך (ונראה שהבין כן בדברי הרמב"ם: 'כל זמן שיש בו אדמומית').

ג. דם הנפש ודם התמצית מצטרפים לשיעור לענין חיוב מלקות, הגם שאין בדם התמצית כרת (עפ"י רלב"ח, בלח"מ מאכ"א ו, ג; מג"ח קמח).

לה. א. האם יש קרבן אשם תלוי במעילה?

ב. מהו המחיר המנימלי של קרבנות האשם לסוגיהם?

ג. האם אשם-ודאי צריך ידיעה של החטא לחלות חיובו והכשרו?

א. רבי עקיבא מחייב אשם תלוי בספק-מעילה (ואם נפש - ו' מוסיף על ענין הראשון וילמד עליון - מעילות - מתחתון - אשם תלוי). וחכמים פוטרים (גזרה שוה מצות - מצות מחטאת, שאין אשם תלוי בא אלא על דבר ששגגתו חטאת קבועה, והמעילה שגגתה באשם ולא בחטאת).

רבי טרפון אומר: בספק מעילות מביא אשם עם תשלומי מעילתו, ומתנה ואומר אם יודע לי מעילתי - זו מעילתי וזה אשמי (אשם ודאי). ואם אשאר בספק - המעות נדבה והאשם אשם-תלוי. ומודה רבי עקיבא במעילה מועטת שיפה לו לעשות כן, אבל במרובה אין יפה לו להביא מאה מנה על הספק, אלא מביא אשם תלוי בלבד ולכשיודע לו יביא אשם ודאי.

א. יש צד לומר שרע"ק עצמו אינו מחלק בין מעילה מרובה למועטת, ולדבריו דר"ט אמר (ע' בספר חדש האביב שבת עא: בבאר דברי רש"י שם).

ב. הלכה כחכמים, שאין אשם תלוי בא על ספק מעילות (רמב"ם שגגות ט, יא).

ב. איל האשם בא לפחות בשתי סלעים, ככתוב באשם מעילות כסף שקלים. ושאר אשמות נלמדים מזאת תורת האשם - תורה אחת לכל האשמות. ויש שלומד בגזרה שוה בערכך - בערכך ממעילה. ואשם שפחה חרופה שלא נאמר בו 'בערכך', נלמד מאיל - איל.

אשם נזיר ואשם מצורע, בא כבש בן שנתו ולא איל, ואינו טעון שתי סלעים אלא סלע בלבד. [אמר רבי שמעון: מפני מה לא נתנה תורה קצבה למחוסרי כפרה - שמא יוזלו טלאים ואין להם תקנה לאכול בקדשים. להלן כו.].

אפשר שמן הדין אין צריך אף בסלע (וכדלעיל י. וכן נקט ב'לקוטי הלכות' להלן כו).

ג. אשם ודאי אינו טעון ידיעה בשעת הפרשתו והקרבנו, שלא כחטאת, הלכך ניתן להביאו גם כשלא נודע לו חטאו, כגון בספק מעילות, ונפטר מן האשם גם אם יודע לו לבסוף שחטא - וכנוכר לעיל. כן אמר

רבא ללמוד מדברי רבי טרפון ורבי עקיבא במשנתנו (וכן אמר עולא בשבת עא:). אולם לדעת ר' יוסי (להלן), אשם צריך ידיעה בתחילה (ע' רמב"ן ובעה"מ בשבת עא: ובמפרשים האחרונים שם וכאן). הרמב"ם (שגגות ט,י) פסק שאשם צריך ידיעה בשעת הקרבתו. ויש פוסקים שאין הידיעה מעכבת (מאירי שבת עא:).

דף כג

לו. שתי חתיכות לפניו –

- א. אחת של חולין ואחת של קדשים.
  - ב. אחת של התר ואחת של חלב.
  - ג. אחת של קדשים ואחת של חלב.
  - ד. אחת של חלב-חולין ואחת של חלב-קודש.
  - ה. אחת של חלב ואחת של חלב-גותר.
- מה הדין כשאכל אחת מהם ואינו יודע איזו אכל; חזר ואכל את השניה; אכל אדם אחר את השניה.
- א. חתיכת חולין וחתיכת קדשים; –
אכל אחת מהן – פטור. ור' עקיבא מחייב אשם תלוי.
אכל את השניה – מביא אשם ודאי.
אכל אדם אחר את השניה; לדברי ר' עקיבא, כל אחד מהם מביא אשם תלוי. רבי שמעון אומר: שניהם מביאים אשם [–ודאי] אחד ומתנים שיעלה לשם מי שמעל. ר' יוסי אומר: אין שנים מביאים אשם אחד [אלא שניהם פטורים לגמרי – לחכמים, או מביאים אשם תלוי – לרע"ק].

ב. חתיכת חולין וחתיכת חלב; –

- אכל אחת מהן – מביא אשם תלוי.
אכל את השניה – מביא חטאת.
אכל אחר את השניה – כל אחד מהם מביא אשם תלוי (ר' יוסי). ולדעת הסוברים (לעיל יז-יח) שצריך 'חתיכה משתי חתיכות' בשעת מעשה – השני פטור מאשם תלוי. רבי שמעון אומר: שניהם מביאים חטאת אחת ומתנים.
- א. יש מי שחידש שלר"ש, מלבד החטאת מביא כל אחד מהם אשם תלוי (עפ"י ברכת מרדכי ח"א א,יט. וביסס הדברים על פי רש"י. ואולם המפרשים על אתר כתבו לפרש דברי רש"י בענין אחר. ע' הגהות בן אריה; ערו"ב; חדושי הגר"ס).
- ב. היתה חתיכה אחת התר ואחת חלב-קודש, ואכל אחת מהן – לרע"ק מביא שני אשמות תלויים (ע' לעיל יח ורמב"ם שגגות ח,ו). אכל את השניה – מביא חטאת ואשם. אכל אדם אחר את השניה – כל אחד מהם מביא אשם תלוי. ולרע"ק שני אשמות תלויים. ולר"ש מביאים חטאת ואשם בהתנאה (כ"ג).

ג. חתיכת חלב וחתיכת קודש; –

- אכל אחת מהן – מביא אשם תלוי.